

PIRLS

PROGRESS IN INTERNATIONAL READING LITERACY STUDY

**БОШЛАНҒИЧ СИНФ ЎҚУВЧИЛАРИНИ МАТННИ ЎҚИШ ВА
ТУШУНИШ САВОДХОНЛИГИ СИФАТИНИ БАҲОЛАШ БЎЙИЧА
ХАЛҚАРО ТАДҚИҚОТ ДАСТУРИ**

РЕЖА

Empty rectangular box for text input.

Empty rectangular box for text input.

Empty rectangular box for text input.

Empty rectangular box for text input.

PIRLS нима?

- Таълим ютуқларини баҳолаш халқаро ассосацияси (**IEA- International Association for the Evaluation of Educational Achievement**) томонидан ташкил этилган.
 - Халқаро тадқиқотни ташкил этиш учун барча масъулият Chestnut Hill (Массачусетс, АҚШ) **Бостон коллежига** юклатилган.
 - Тадқиқот учун топшириқларни тайёрлаш **Германия (Гамбург) маълумотлар марказида** амалга оширилади.
 - Илк бора тадқиқот **2001-йилда** ўтказилган.
 - Тадқиқот **хар 5 йилда** бир мартаба ўтказилади
-
- Ушбу тадқиқот дунёнинг турли мамлакатларида таҳсил олувчи **бошланғич синф (4-синф)** ўқувчиларини матнни ўқиш ва тушуниш даражаларини таққословчи шунингдек, мамлакатлар миллий таълим тизимида ўқиш саводхонлиги бўйича амалга ошириладиган ишлар ва натижаларни таққослашга ихтисослашган халқаро баҳолаш лойиҳаси ҳисобланади.
-
- Тадқиқот асосан ўқувчиларнинг дарс вақтидаги ва мактабдан ташқари вақтдаги икки турдаги ўқиш саводхонлигини баҳолайди:
 1. Ўқувчиларда бадиий ўқиш саводхонлиги кўникмасини шакллантириш ва ривожлантириш
 2. Ахборотни ўзлаштириш ва улардан фойдаланиш кўникмасини шакллантириш ва ривожлантириш

PIRLS ДАСТУРИ ЎТГАН ВАҚТ ВА ҚАТНАШГАН ДАВЛАТЛАР Сони

НАВБАТДАГИ ТАДҚИҚОТ 2021 ЙИЛДА
ЎТКАЗИЛАДИ

- 2001 ЙИЛ
- **35 МАМЛАКАТ**
- 2006 ЙИЛ
- **40 МАМЛАКАТ**
- 2011 ЙИЛ
- **45 МАМЛАКАТ**

- **2016 йил**
- **50 МАМЛАКАТ**

PIRLS ХАЛҚАРО ТАДҚИҚОТИНИНГ ДОИМИЙ ИШТИРОКЧИ МАМЛАКАТЛАРИ:

- Сингапур
- Ақш
- Швеция
- Словения
- Словакия
- Норвегия

- Франция
- Германия
- Англия
- Литва
- Россия
- Гонконг

PIRLS 2016-ХАЛҚАРО ТАДҚИҚОТ ДАСТУРИ ИШТИРОКЧИЛАРИ Сони

- 50та
- мамлакат
 - 11 та
 - алоҳида провинция
 - 330 000 нафар
 - ота-оналар
 - 16 000 нафар
 - ўқитувчилар
- 340 000 нафар
- 4-синф ўқувчилари
 - 12 000
 - мактаб

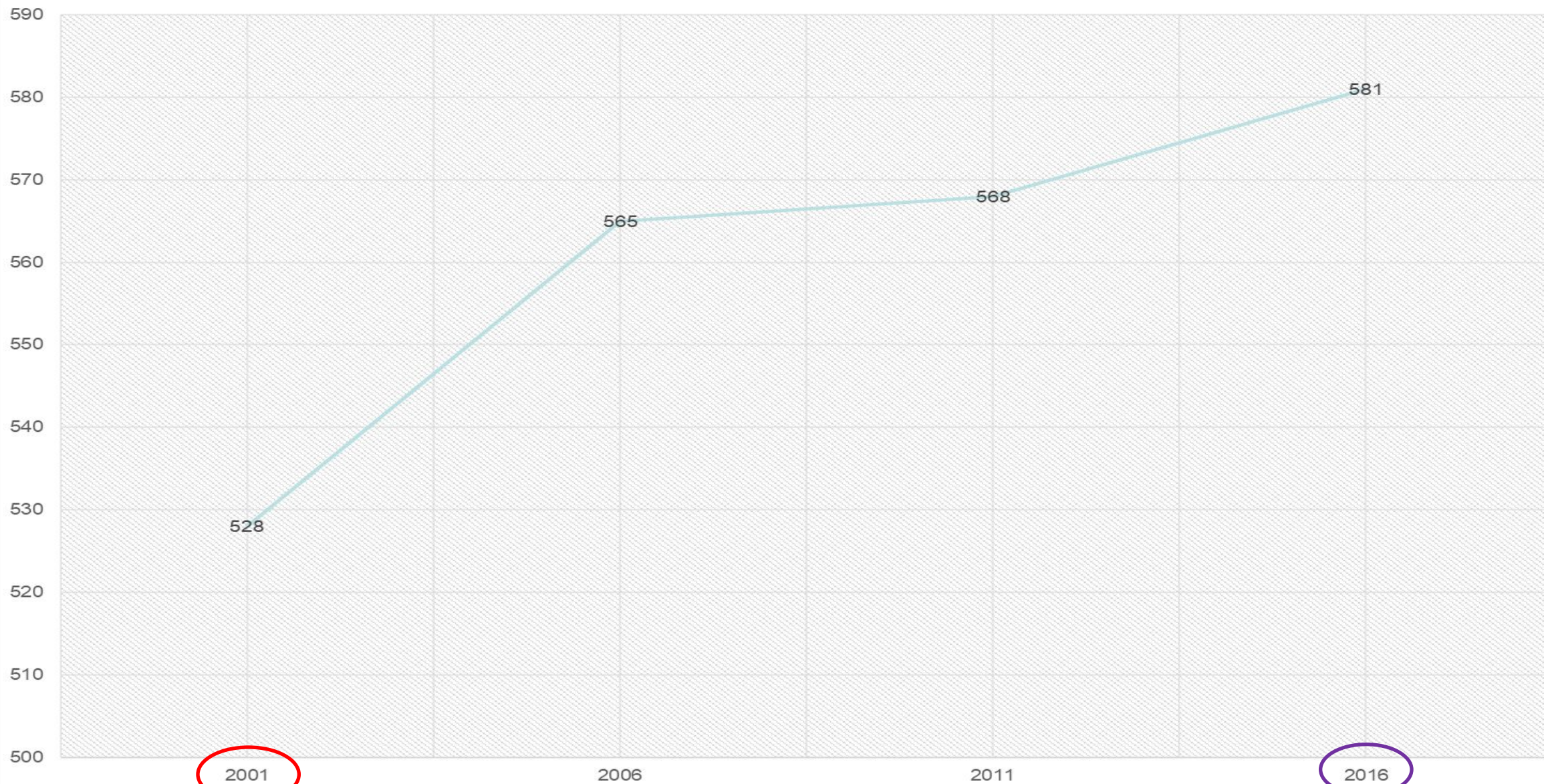
2016-йилда ўтказилган тадқиқотнинг асосий натижалари

4-синф ўқувчиларининг ўқиш саводхонлиги натижалари

№	МАМПАКАТЛАР	ЎРТАЧА БАЛЛ	
1	РОССИЯ ФЕДЕРАЦИЯСИ	581	(2,2)
2	СИНГАПУР	576	(3,2)
3	ГОНКОНГ	569	(2,7)
4	ИРЛАНДИЯ	567	(2,5)
5	ФИНЛЯНДИЯ	566	(1,8)
6	ПОЛЬША	565	(2,1)
7	ШИМОЛИЙ ИРЛАНДИЯ	565	(2,2)
8	НОРВЕГИЯ (5 СИНФ)	559	(2,3)
9	ТАЙВАН	559	(2,0)
10	АНГЛИЯ	559	(1,9)
27	ҚОЗОҒИСТОН	536	(2,5)

Россия Федерацияси

ЎҚУВЧИЛАРНИНГ ЎҚИШ САВОДХОНЛИГИ БЎЙИЧА НАТИЖАЛАРИ ЯХШИЛАНМОҚДА! 2011-2016 ЙИЛЛАР : 41 МАМЛАКАТ

- 10 мамлакат натижалари пастлаган

- Белгия(фр), Канада, Дания, Франция, Эрон, Исроил, Мальта, Янги Зеландия, Португалия, АҚШ

- 18 мамлакат
• натижалари юқорилаган

- Австралия, Австрия, Болгария, Тайван, Англия, Венгрия, Италия, Ирландия, Литва, Марокко, Норвегия, Уммон, Қатар, Россия Федерацияси, Словения, Испания, Бирлашган Араб Амирликлари, Швеция

- 13 мамлакат натижалари ўзгаришсиз қолган

- Озарбайжон, Чехия,
• Финляндия, Грузия, Германия,
• Гонконг, Нидерландия,
• Шимолий Ирландия, Саудия Арабистони, Сингапур,
• Словакия, Жанубий Америка Республикаси, Тринидад Тобаго

ТАДҚИҚОТНИНГ МУҲИМ ЖИҲАТИ:

Тадқиқотда иштирок этувчи турли мамлакатларда бошланғич синфга мактаб ўқувчиларини қабул қилиш ёши турлича. Кўплаб мамлакатларда мактабга олти ёшдан қабул қилишади ва тўртинчи синфни **10,5 ёшда** тугатишади.

БИРОҚ:

Англия, Янги Зеландия, Тринидад Тобагода – мактабга 5 ёшдан қабул қилишади ва аҳамиятли жиҳати PIRLS халқаро тадқиқотида ушбу мамлакатларнинг 5 синф ўқувчилари халқаро тадқиқотда иштирок этишади;

Швеция, Дания ва кўплаб Шарқий Европа давлатларида – мактабга 7 ёшдан қабул бошланади ва ушбу мамлакатларнинг ўқувчилари қолган тенгдошларига нисбатан энг катта (10,7-10,9) ёшни ташкил этади.

УШБУ ХАЛҚАРО ТАДҚИҚОТДА МАМЛАКАТИМИЗНИНГ ИШТИРОКИ БИЗГА НИМА БЕРАДИ?

- **Бошланғич синф (4-синф) ўқувчиларимизнинг ўқиш саводхонликлари қандай шаклланганлигини билиш ва таққослаш**
- **Мамлакатимиз бошланғич синф ўқувчиларининг**
- **(4-синф) бошқа мамлакатлардаги тенгдошларига нисбатан матнни ўқиш ва тушуниш даражаларини солиштириш**
- **Ўқиш саводхонлигидан дарс берувчи педагог ходимларимизнинг дарс бериш методлари бошқа мамлакатларда дарс берувчи педагог ходимлар методларидан фарқ қиладими?**
- **Бугунги кунда бизнинг мамлакатимизда ўқиш саводхонлиги бўйича дарслар мактабларда қандай ташкил этилган**
- **Ота-оналар ўқувчиларнинг ўқиш саводхонлигини яхшилашда қандай хисса қўшишмоқда**
- **Бошланғич синф (4-синф) ўқувчиларимизга ўқиш саводхонлиги ёқадими**

ТАДҚИҚОТ НАТИЖАЛАРИНИ ТАЛҚИН ҚИЛИШГА ВА УМУМЛАШТИРИШГА ИМКОН БЕРУВЧИ ОМИЛЛАР:

- Мактаб маъмурияти учун сўровнома
- Ота-оналар учун сўровнома
- Педагог ходимлар учун сўровнома
- Ўқувчилар учун сўровнома

ЎҚИШ САВОДХОНЛИГИ ТАЪРИФИ

Ўқиш саводхонлиги – жамият томонидан талаб қилинадиган ва инсон томонидан қадрланадиган ёзма тилнинг шакллари ни идрок этиш ва амалиётда қўлай олиш қобилиятидир.

ТАДҚИҚОТ АСОСАН ЎҚУВЧИЛАРНИНГ ДАРС ВАҚТИДАГИ ВА МАКТАБДАН ТАШҚАРИ ВАҚТДАГИ ИККИ ТУРДАГИ ЎҚИШ САВОДХОНЛИГИНИ БАҲОЛАЙДИ

- Ўқувчиларда бадий ўқиш саводхонлиги кўникмасини шакллантириш
- ва ривожлантириш
- **Ахборотни ўзлаштириш ва улардан фойдаланиш кўникмасини шакллантириш ва ривожлантириш**

ТАДҚИҚОТДА ЎҚУВЧИЛАР БАДИИЙ ВА АХБОРОТ (ИЛМИЙ-ОММАБОП) МАТНЛАРНИ ЎҚИШ ҚОБИЛИЯТЛАРИ ТҮРТ ГУРУХДА БАҲОЛАНАДИ.

- Аниқ шаклда берилган матндан маълумот топиш
- Берилган матндан хулоса чиқариш
- Ахборотни умумлаштириш ва талқин қилиш
- Матннинг мазмунини, тил хусусиятларини ва тузилишини таҳлил қилиш ва баҳолаш

МАТНИИ ТУШУНИШНИНГ ҲАР БИР ДАРАЖАСИДА ЎҚУВЧИЛАРДАН ТАЛАБ ЭТИЛАЁТГАН ХУСУСИЯТЛАР

625 Балл	МАТНИИ ОЛИЙ ДАРАЖАДА ТУШУНИШ БАДИИЙ МАТНЛАРНИ ЎҚИШ ЖАРАЁНИДА, ЎҚУВЧИ: МУАЛЛИФНИНГ УМУМИЙ ҒОЯСИНИ ТУШУНИШ УЧУН МАТННИНГ ТАФСИЛОТЛАРИНИ БОҒЛАШ; ҚАҲРАМОНЛАРНИНГ ҲИС-ТУЙҒУЛАРИНИ, НИЯТЛАРИНИ, МАҚСАДЛАРИНИ ВА ХАРАКТЕР ХУСУСИЯТЛАРИНИ ТУШУНИШ УЧУН ВОКЕЪАЛАР ВА ХАРАКАТЛАРНИ ШАРҲЛАЙ ОЛИШ КЎНИКМАЛАРИ МАВЖУД БЎЛАДИ. АХБОРОТ МАТНЛАРИНИ ЎҚИШ ЖАРАЁНИДА, ЎҚУВЧИ: МАТННИНГ ТУРЛИ ҚИСМЛАРИДАГИ МУРАККАБ МАЪЛУМОТЛАРНИ ЭСЛАБ ҚОЛИШ ВА ШАРҲЛАШ.
550 Балл	МАТНИИ ЮҚОРИ ДАРАЖАДА ТУШУНИШ БАДИИЙ МАТНЛАРНИ ЎҚИШ ЖАРАЁНИДА, ЎҚУВЧИ: МАТНИИ ТУРЛИ ҚИСМЛАРИДА ЯШИРИНГАН ТАФСИЛОТЛАР МАЗМУНИНИ АНИҚЛАШ; АХБОРОТ МАТНЛАРИНИ ЎҚИШ ЖАРАЁНИДА, ЎҚУВЧИ: ЯХЛИТ БИР МАТНДАН ВА МУРАККАБ ЖАДВАЛЛАРДАН КЕРАКЛИ МАЪЛУМОТЛАРНИ ТОПИШ ВА ШАРҲЛАШ.
475 Балл	МАТНИИ ЎРТА ДАРАЖАДА ТУШУНИШ БАДИИЙ МАТНЛАРНИ ЎҚИШ ЖАРАЁНИДА, ЎҚУВЧИ: ҚАҲРАМОНЛАРНИНГ ҲАРАКАТЛАРИНИ АНИҚ ТАЛҚИН ҚИЛИШ ВА ОДДИЙ ТУШУНТИРИШ БЕРА ОЛИШ; АХБОРОТ МАТНЛАРИНИ ЎҚИШ ЖАРАЁНИДА, ЎҚУВЧИ: МАТНДАН ИККИ-УЧ АНИҚ МАЪЛУМОТЛАРНИ АЖРАТА ОЛИШ;
400 Балл	МАТНИИ ҚУЙИ ДАРАЖАДА ТУШУНИШ БАДИИЙ МАТНЛАРНИ ЎҚИШ ЖАРАЁНИДА, ЎҚУВЧИ: МАТНДАН АНИҚ ТАЪРИФЛАНГАН ТАФСИЛОТНИ ТОПИШ; АХБОРОТ МАТНЛАРИНИ ЎҚИШ ЖАРАЁНИДА, ЎҚУВЧИ: МАТНИИ БОШИДА КЕЛТИРИЛГАН АНИҚ БИР ХАБАРНИ ТОПИШ ВА БЕЛГИЛАШ.

MATNNI TUSHUNISHNING HAR BIR DARAJASIDA O`QUVCHILARDAN TALAB ETILAYOTGAN HUSUSIYATLAR .

MATNNI OLIY DARAJADA TUSHUNISH

Yuqori darajadagi o'qiydiganlar matni mutloq qabul qiladilar va bir vaqtning o'zida nisbatan murakkab adabiy matnlarni tushunadilar, o'quvchilar esa: ularning o'zaro munosabatlaridagi matn birliklari; muallifning pozitsiyasining o'z izohlarini oqlash uchun matnga tayanadi

Badiiy matnlarni o`qish jarayonida, o`quvchi:

- * Muallifning umumiy g`oyasini tushunish uchun matnning tafsilotlarini bog`lash;
- * Qahramonlarning his tuyg`ularini, niyatlarini, maqsadlarini va harakter xususiyatlarini tushunish uchun voqyealar va harakatlarni sharhlay olish ko`nikmalari mavjud bo`ladi.
- * Matnning mazmuni va rasmiy elementlari asosida ularning sharhlarini oqlash;
- * Muallifning so'zlash vositalarini tanlashi o'quvchiga qanday ta'sir qilishini baholash.

625
ball

Axborot matnlarini o`qish jarayonida, o`quvchi:

- matnning turli qismlaridan murakkab axborotlarni eslab qolish va izohlash va matnning barcha xabarlari asosida ularning izohlarini oqlash;
- matnli xabarlarining mantiqiy yo'nalishlarini tushuntirish va matnda tasvirlangan xabarlar ketma-ketligini yaratish uchun axborot birligini butun matndan birlashtirish;
-

MATNNI TUSHUNISHNING HAR BIR DARAJASIDA O`QUVCHILARDAN TALAB ETILAYOTGAN HUSUSIYATLAR .

MATNNI YUQORI DARAJADA TUSHUNISH

O'quvchilar matnning muhim xabarlarini tushunadilar, matnga asoslangan o'z xulosalarini o'qishlari mumkin, matn mazmuni va shaklini baholashadi, matnning ayrim til xususiyatlariga e'tibor berishadi.

Badiy matnni o`qish jarayonida, o`quvchi:

- matnning turli qismlarida yashiringan mazmunli ma'lumotlarni topish va aniqlash;
- matn voqealari, belgilarning his-tuyg'ulari, niyatlari va xatti-harakatlari o'rtasidagi munosabatni tushuntirish uchun xulosalar tuzish va matndan foydalanib, ularning natijalarini oqlash;
- hikoyaning hodisalarini, matnning turli qismlarida tavsiflangan belgilarning xatti-harakatlarini bog'lash va sharhlash; belgilarning hissiyotlari qanday o'zgarganini tushunish;
- matnning asosiy fikrini tushunish uchun hikoyaning hodisalari va belgilarning harakatlarining ahamiyatini baholash;
- muayyan tiliy xususiyatlarning (metafora, intonatsiya, rasm) ma'nosini tushunish.

Axborot matnlarini o`qish jarayonida, o`quvchi:

- Matn ichida zarur bo'lgan ma'lumotlarni, ma'lumot bilan to'ldirilgan yoki murakkab jadvalda topish va aniqlash;
- o'z fikrlarini tasdiqlash uchun alohida matnli xabarlarning mantiqiy yo'nalishlari bo'yicha xulosalar yaratish;
- matn fikrlari orasidagi bog'liqliklarni tasdiqlash uchun og'zaki axborotlarni birlashtiradi;
- uning asosiy g'oyalarini umumlashtirganda matn mazmuni va shaklini baholash.

550
ball

MATNNI TUSHUNISHNING HAR BIR DARAJASIDA O'QUVCHILARDAN TALAB ETILAYOTGAN HUSUSIYATLAR .

MATNNI O'RTA DARAJADA TUSHUNISH

O'quvchilar matndagi ma'lumotni topib, matnga asoslangan shakl va tilning ba'zi xususiyatlaridan foydalangan holda xulosalar chiqarishadi.

Turli murakkablik darajasidagi adabiy matnlarni o'qiyotganda, talabalar quyidagilarni amalga oshirishi mumkin:

- Belgilarning ochiq-oydin tavsiflangan hodisalarini, harakatlarini va his-tuyg'ularini o'qing;
- asosiy belgilarning xususiyatlari, hissiyotlari va motivlari haqida oddiy xulosalar yaratish;
- qahramonlarning xatti-harakatlarining aniq sabablarini izohlab, oddiy tushuntirishlar berish;
- matnning individual tilini va uslubiy xususiyatlarini baholash.

Axborot matnlarni o`qish jarayonida, o`quvchi:

- 475 ball
- Matndan ikkitadan uch qismga bo'linadigan ma'lumotni topib, uni qisqartirish; bayon qilingan faktlarni tushuntirish uchun oddiy xulosalar yaratish; voqealar ketma-ketligini yaratish uchun ma'lumotlarni integratsiyalash;
- kerakli ma'lumotlarni o'z ichiga olgan matn qismini topish uchun taglavhalar, rasmlar va matn qutilaridan foydalaning.

MATNNI TUSHUNISHNING HAR BIR DARAJASIDA O`QUVCHILARDAN TALAB ETILAYOTGAN HUSUSIYATLAR .

MATNNI QUIYI DARAJADA TUSHUNISH

O'quvchilar matndan ochiq ko'rinishdagi va mahalliyashtirilishi oson bo'lgan ma'lumotlarni taqdim etishi mumkin.

Badiy matnni o`qish jarayonida, o`quvchi:

- matnda aniq ta'riflangan tafsilotni topish.

Nisbatan oddiy adabiy matnlarni o'qib, talabalar shunday qilishlari mumkin:

- * belgilarning harakatlariga va fikrlariga oid ochiq-oshkor etilgan ma'lumotlarni matndan topib olib tashlash;
- * hikoya voqealari va xarakterdagi xatti-harakatlarning sabablari haqida oddiy xulosalar chiqarish;
- * hodisalarni va hikoyaning asosiy fikrini izohlashni boshlaydi.

Axborot matnlarini o`qish jarayonida , o`quvchi:

- Matnning boshida aniq bildirilgan matndan ma'lumotni toping va ajrating

Nisbatan sodda ma'lumotli matnlarni o'qib, o`quvchilar:

- og'zaki va og'zaki bo'lmagan (grafikalar, diagrammalar va hokazolardan foydalangan holda)

400
ball

ИНТЕРНЕТ МАНБАЛАРИ:

- <http://markaz.tdi.uz/>
• Таълим сифатини баҳолашда халқаро тадқиқотларни амалга ошириш
Миллий маркази
- <http://www.tdi.uz/uz>
• Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси
- <http://centeroko.ru>
• Россия таълим Академияси
• Таълим сифатини баҳолаш маркази
- <http://www.pirls.org/>
• PIRLS халқаро тадқиқоти
• дастури
- www.iea.n
• Таълим ютуқларини баҳолаш халқаро ассоциацияси
- <http://www.oecd.org>
• Иқтисодий ҳамкорлик ва тараққиёт ташкилоти

Эътиборингиз учун раҳмат!

Ахмедов Хуршид Пўлатжонович

**Таълим сифатини баҳолаш бўйича халқаро тадқиқотларни амалга
ошириш
миллий маркази**

e-mail: markaz@tdi.uz
веб-сайт: markaz.tdi.uz

ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ ЎЗ ЗАМОНАСИДАН ИЛҒОРЛАБ КЕТГАН ИНСОН!

Кўплаб инсонлар Леонардо да Винчи исмини эшитишлари билан кўз олдиларига “Мона Лиза” асари келади. Ушбу расм Париждаги санъат музейида сақланади. Миллионлаб туристлар хар йили ушбу санъат асарини кўриш учун Парижга ташриф буюришади.

Ваҳоланки, Леонардо да Винчи нафақат рассом балки иқтидорли ихтирочи, инженер, архитектор ва хайкалтарош бўлган. Унинг кўплаб янги ва ғайриоддий ғоялари ҳам бўлган.

Леонардо да Винчи 1452 йилда отасининг шаҳар ташқарисидаги уйида Италиянинг Винчи шаҳри яқинида таваллуд топган. Унинг болалиги табиат қўйнида бутун атроф оламини ўраб турган хайвонлар ва хашоратларни кузатиш билан ўтди.

Кейинчалик Леонардо отаси билан Флоренцияга кўчиб ўтди. У ерда у машҳур рассом ва хайкалтарош Верроккьо қўлида ўқиш ва ишлашни бошлади. Верроккьо билан ишлаш давомида Леонардо ўз даврининг техникалари ҳақида кўплаб маълумотларга эга бўлди. Бу унга турли механизмларнинг қандай ишлашини тушунишга ёрдам берди.

Шунингдек у кўплаб бўёқларни аралаштириб керакли ранг ҳосил қилишни ва хайкалларни яшашда металдан қандай фойдаланишни ўрганиб олди.

ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ ЎЗ ЗАМОНАСИДАН ИЛҒОРЛАБ КЕТГАН ИНСОН

ТОПШИРИҚ: 3

3.Верроккьо нима билан машхур бўлган?

Мақсад: Маълумот олиш ва фойдаланиш учун бадиий ўқиш тажрибасини шакллантириш

Жараён: Матнда мавжуд бўлган аниқ фактлар асосида хулосалар тузиш

1 – Жавоб қабул қилинади

Жавобда қайд этилган, Жавобда, матнда аниқ қайд этилган Верроккьонинг профессионал хусусиятларидан камида биттаси аниқ кўрсатилади.

Жавоб мазмуни:

- *Жавобда Верроккьо рассом ёки хайкалтарош бўлганлиги ҳақида гап кетади.*
- *Жавобда икки хусусият ҳам акс этиши мумкин лекин балл олиш учун биргина хусусиятини ёзиш ҳам етарли ҳисобланади.*

Ёки жавобда қайд этилган,

Мисоллар:

- *У ўзининг расмлари билан машхур бўлган.*
- *У ўзининг бадиий асарлари билан машхур.*

0 – Жавоб қабул қилинмайди

Жавобда қайд этилмаган, Жавобда, матнда аниқ қайд этилган Верроккьонинг профессионал хусусиятларидан бирортаси ҳам қайд этилмаса.

Жавоб мазмуни:

- *Жавобда, Верроккьо рассом ёки хайкалтарош бўлганлиги ҳақида айтилмайди. Жавобда, Верроккьонинг нима учун машхур бўлганлиги ҳақида матнда келтирилган маълумотлардан бошқа нарса қайд этилади.*

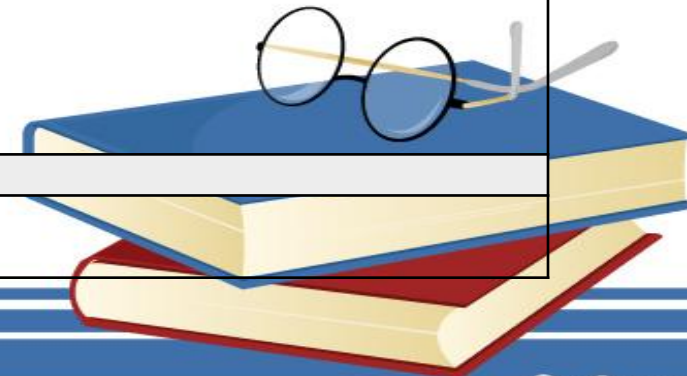
Мисоллар

- *У Леонардо да Винчи билан ишлаган.*
- *Чунки у Флоренцияда яшаган.*
- *Ихтиролари учун.*
- *У Леонардога бўёқларни аралаштиришни ва янги ранг ҳосил қилишга ёрдам берган.*

0-Жавоб мавжуд эмас

Саволга жавоб беришнинг имкони бўлмади (чоп этишда хатолик,саҳифа ўтказиб юборилган ва бошқалар)

Жавоб бериш учун мўлжалланган жойда мутлақо жавоб қайд этилмаган.

ТОМ УСТИДАГИ ГУЛЛАР

Ингиборг Сигурдардоттир

Мумкинми, мен сизларга ўзим билган бир онахон(буви) ҳақида ҳикоя қилиб берсам. Аслида бу қария аёл энергия ва кучга тўла. Уларнинг ҳақиқий исми –Гунниона, лекин мен уларни Гунн – буви деб чақираман. Улар бизнинг ноҳиямизга кўчиб келишларидан олдин шаҳар ташқарисида қишлоқда яшаганлар. Уларнинг қишлоқдаги уйи ҳудди қўғирчоқнинг уйига ўхшарди.

Уйларининг кичик деразачалари бор ва томида ўт ўсар эди. Шунингдек, томда гуллар ҳам ўсар эди! Гунн буви уйда бир ўзи яшар эдилар лекин уларга ҳеч қачон ёлғизлик сезилмаган чунки уларни эрмак учун: сигир, еттита товуқ, иккита қўй ва мушуклари бор эди.

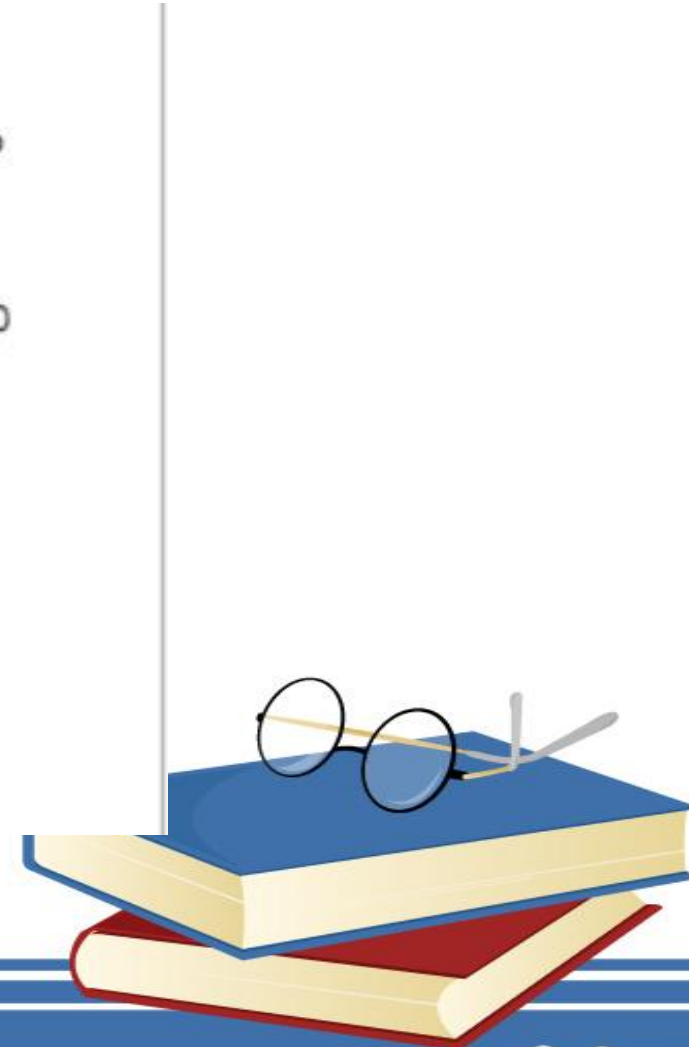
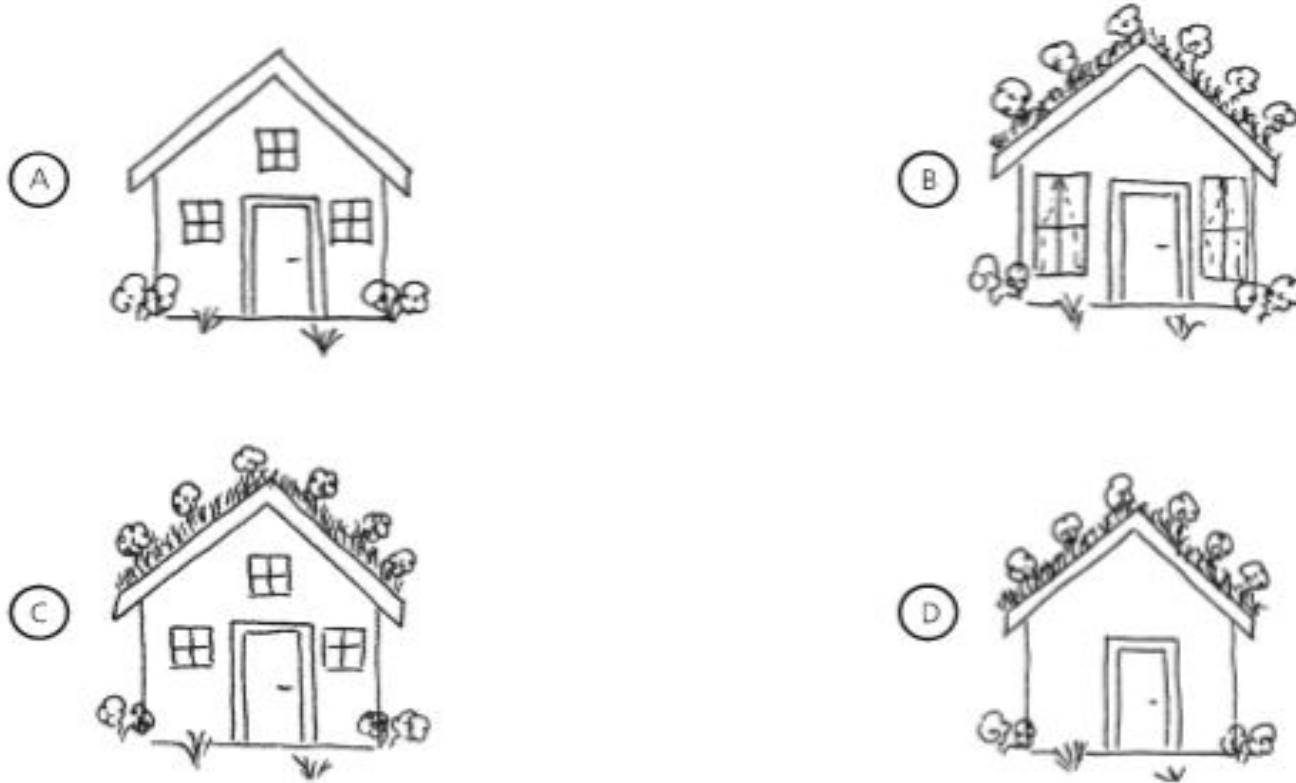
Тўсатдан бир кун Гунн буви бетоб бўлиб қолдилар.

САВОЛ: ТОМ УСТИДАГИ ГУЛЛАР

Ингиборг Сигурдардоттир

Ушбу уйлардан қай бири Гунн бувининг қишлоқдаги уйига кўпроқ ўхшайди?

ТОМ УСТИДАГИ ГУЛЛАР

Сизда айтарли ҳеч қандай касаллик йўқ лекин барибир шаҳарга кўчиб ўтишингиз керак – деб айтди шифокор. Ёлғиз бу ерда яшашингиз ўринли эмас, агарда Сиз тўсатдан ховлида йиқилиб оёғингизни синдириб олсангиз сигирингиз мени чақириб кела олмайди- дея шифокор танбеҳ берган бўлди.

Мен ўзим ҳақимда қайғура оламан хафасираган ҳолда – жавоб берди Гунн буви. Лекин бирдан хаёлларидан балким шаҳарда яшаш қизиқарлироқдир деган ўй ўтди.

-Яхши!- дедилар бирдан.

Мен шаҳарга кўчиб ўтаман.

Ва тез орада уйларини (фермалари) ни сотиб бизнинг ноҳиямиздан уй сотиб олдилар.

САВОЛЛАР: ТОМ УСТИДАГИ ГУЛЛАР

1. Ушбу ҳикоя ким томонидан сўзлаб берилляпти?

- А) буви
- Б) болакай
- С) шифокор
- Д) фермер

2. Нима учун шифокор Гунн бувини шаҳарга кўчиб ўтиши учун қарор қабул қилди?

- А) чунки буви дўстларисиз ёлғиз эди
- Б) чунки у ерда буви қариндошлари билан яшаши мумкин эди
- С) чунки буви ўз жониворларига бошқа қарай олмас эди
- Д) чунки уларга бирор- бир ғамхўрлик керак бўлиб қолса шаҳарда кимдир уларга қарай олар эди.

ТОМ УСТИДАГИ ГУЛЛАР

Лекин буви ўз хайвонларини нима қилиш керак эди? Улар ахир, ўзлари билан шаҳарга хайвонларини олиб кета олмайдиларку- тўғрими? Бахтга қарши қўшни ферма одамлари бувининг хайвонларига мамнуният билан қараб турадиган бўлишди. Лекин барибир Гунн бувига ўз яқин дўстлари бўлмиш хайвонлари билан хайрлашиш осон бўлмади. Буви шу қадар ўзларини йўқотиб қўйдиларки охир оқибат мушуклари момиквойни ўзлари билан олиб кетишга қарор қилдилар. Улар ўзларини барча юкларини юк машинасига ортиб янги уйлари томон равона бўлдилар. Улар хаяжонга берилиб тезроқ шаҳарни кўришга ошиқар эдилар. Шу қатори мен ҳам хаяжонланардим. Ва сабрсизлик билан бизнинг уйимиз қарама-қаршисига ким кўчиб келаркин, балки у бирор болакайдир мен билан ўйнаши мумкин бўлган. Лекин афсус у Гунн буви эди.

Яхшиямки хар қалай уларнинг мушуклари бор эди. Гунн буви ўзларининг янги уйларини кўриб унчалик хурсанд бўлмадилар. Бу фақат даҳшат!- дедилар. Деворлар жуда силлиқ ва оқ. Мана бу деразаларга қаранг жуда катта. Сўнгра улар сукут сақладилар. – Мен уйга қайтаман!- дедилар ва йўлак томон йурдилар. Бирдан улар деразадан сакраган мушукларини кўриб Момиквой дея бақирдилар.

Мен уларга зудлик билан хаяжонланманг момо мушугингиз ойнадан сакраб балконга тушди дедим, қаранг! Буви балконга отилдилар. Ва балконга кириб бирдан мушукларини унутдилар қаршиларида кенг балкон ва узоқдан тоғлар ва ҳатто денгизнинг бир қисми кўриниб турар эди.

ТОМ УСТИДАГИ ГУЛЛАР ТОПШИРИҚ: 6

6. Гунн буви нима учун мушук ойнадан сакраганда қичқирдилар?

Мақсад: Маълумот олиш ва фойдаланиш учун бадиий ўқиш тажрибасини шакллантириш

Жараён: Матнда мавжуд бўлган аниқ фактлар асосида хулосалар тузиш

1 – Жавоб қабул қилинади

Жавобда қайд этилган, Жавобда, Гунн бувининг нима учун қичқирганлигини аниқ хулосалар асосида келтирилади.

Жавоб мазмуни:

- *Жавобда Гунн буви деразанинг ташқи томонида балкон борлигини билмасликлари акс этиши керак.*
- *Ёки шунчаки момонинг буни билмасликлари ифода этилиши керак.*

Ёки жавобда қайд этилган,

Мисоллар:

- *У ерда балкон борлигини билмас эдилар.*
- *Ёки жавобда улар мушукларини жароҳат олиши ва ўлиб қолишидан хавотирланиши акс этиши керак.*

Мисоллар

- Улар мушукларини тушиб кетишидан хавфсирадилар

0 – Жавоб қабул қилинмайди

Жавобда қайд этилмаган, Жавобда, Гунн бувининг нима учун қичқирганлигини аниқ хулосалар асосида келтирилмайди.

Жавоб мазмуни:

- Жавобда, Верроккьо рассом ёки хайкалтарош бўлганлиги ҳақида айtilмайди. Жавобда, Верроккьонинг нима учун машҳур бўлганлиги ҳақида матнда келтирилган маълумотлардан бошқа нарса қайд этилади.

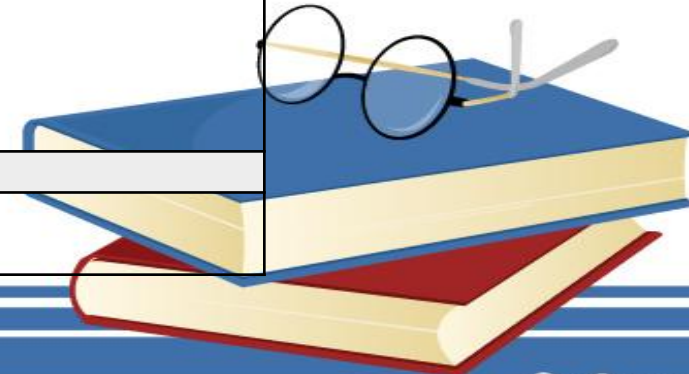
Мисоллар

- Улар мушукларини қочиб кетади деб ўйладилар.
- Улар мушукларини яхши кўрар эдилар.
- Улар мушукларини қайтиб келмайди деб хавотирландилар.

0-Жавоб мавжуд эмас

Саволга жавоб беришнинг имкони бўлмади (чоп этишда хатолик, саҳифа ўтказиб юборилган ва бошқалар)

Жавоб бериш учун мўлжалланган жойда мутлақо жавоб қайд этилмаган.

МАЛИКА ВА МАЛЛА ТОВУҚ

Муаллиф: П. Андерсен

Малика товуқхона эшигидаги қулфни бураб, эшикни очди-да, ҳовлига ранг-баранг булутлар сингари отилиб чиқаётган товуқларга қараб оҳиста жилмайди.

Улар қанотларини қоққанча Маликанинг уйдан олиб чиққан овқат қолдиқларини чўқий бошлашди. Одатдагидек, малла товуқ энг яхши бўлакларни олар ва ўзини хўжайинларча тутиб, шовқин қилганча қанотларини қоққан ҳолда ўзига халақит беришга уринган ҳар қандай товуқни чўқишга тушарди. -Нима учун бошқа товуқлар малла товуққа ўзини шундай тутишига қўйиб беришади? –деб сўради Малика онасидан кунлардан бирида.

-Товуқлар галасида бир-бирига бўйсунушининг ўз тартиби бор. Бу табақаланиш дейилади, - тушунтирди онаси. Энг қўрқмас ва кучли товуқ ҳар доим бош бўлади. У бошқа товуқларни чўқиши мумкин, лекин уни чўқишга ҳеч ким журъат этаолмайди.

Бу галадаги мавқе жиҳатдан ундан кейинги товуқ бош товуқдан ташқари барча товуқларни чўқиши мумкин.

Бу тартиб шу тариқа энг қуйисигача давом этиши мумкин, галадаги сўнги товуққа ачиниш мумкин. Товуқлар ҳукмрон бошчиларни яхши кўришади.

МАЛИКА ВА МАЛЛА ТОВУҚ

Муаллиф: П. Андерсен

Саволлар. Малика ва малла товуқ

1. Ҳикоянинг бошида Малика нима қилаётган эди?

А) товуқни қувлаётган эди.

Б) товуқларга дон бераётган эди.

С) тухум қидираётган эди.

Д) патлар тўплаётган эди.

2. Муаллиф қандай қилиб сенга малла товуқнинг феъл-атворини кўрсатиб бермоқда?

А) Малла товуқ қандай кўринишда эканлигини тавсифляпти.

Б) Малла товуқнинг ёқтирадиган овқати ҳақида ҳикоя қиляпти.

С) Малла товуқ қаерда яшаши ҳақида ҳикоя қиляпти.

Д) Малла товуқ ўзини қандай тутаётгани ҳақида ҳикоя қиляпти.

3. Нега Маликанинг онаси галанинг қуйисидаги товуққа раҳми келди?

ЯШИЛ ДЕНГИЗ ТОШБАҚАСИ: БИР УМРЛИК САЁҲАТ “ТОШБАҚАНИНГ САРГУЗАШТЛАРИ” КИТОБИДАН МУАЛЛИФ: ГЕРИ МИЛЛЕР

Қум остидан ёруғлик сари

Август. Коста-Рика соҳилда юлдузли тун. Қумда 60 сантиметрлар чуқурликда яшил денгиз тошбақаси қўйган тухумлари мавжуд. Уяда ҳар бири голф коптогидек келадиган 100 тадан кўпроқ тухум жойлашган.

Тошбақачалардан бири қимирлади ва тухумни ёриб чиқишни бошлади. Тошбақача ўткир тумшуғи билан тухум қобиғини ёриб чиқиши керак. Қум қатлами тагида бўлишига қарамасдан, у тухум қобиғидан қутулиб чиқди. Тез орада барча тухумлар ҳам жонланиб, ҳаракатга келишни бошлашди.

Кичкина тошбақа сузгичлари ёрдамида тепага, янаям юқорига кўтарилиш учун тирмашади. Унинг қум юзасига чиқиши учун баъзан бир кун вақт кетиши мумкин.

**ЯШИЛ ДЕНГИЗ ТОШБАҚАСИ: БИР УМРЛИК САЁХАТ
“ТОШБАҚАНИНГ САРГУЗАШТЛАРИ” КИТОБИДАН
МУАЛЛИФ: ГЕРИ МИЛЛЕР**

1. “Қум остидан ёруғликка” номли биринчи бўлимда нималар ҳақида ҳикоя қилинади?

- А) Ҳар хил денгиз тошбақаларининг ташқи кўриниши ҳақида
- Б) Қандай қилиб денгиз тошбақалари сузишни ўраганиши ҳақида
- С) Денгиз тошбақаларининг нима ейишлари ҳақида
- Д) Қандай қилиб денгиз тошбақалари тухумни ёриб чиқиши ҳақида

2. ”Тошбақалардан бири қимирлашни ва тухумни ёриб чиқишни бошляпти”.
Тухумни ёриб чиқаётган тошбақанинг дастлабки икки ҳаракатини тасвирлаб бер.

